

היום נלמד בעזרת ה':

בבא בתרא דף עז

(בעמ' הקודם)

אמר רב פפא האי מאן דמזבין ליה שטרא לחבריה, צריך למיכתב ליה 'קני הוא וכל שעבודא דביה': כלומר הלכה כחכמים החולקים על רבי. ולכן המוכר שטר לחבירו, צריך למסור אותו, וגם לכתוב שטר נוסף בנוסח הבא 'קנה את השטר ואת כל השיעבוד שכתוב בו'.

אמר רב אשי - אמריתה לשמעתא קמיה דרב כהנא וכו': אמרתי את דברי רב פפא לרב כהנא. ושאלתי אותו - זוקא אם הוא כותב את הנוסח הנ"ל הוא קונה את השטר חוב, אבל אם הוא לא יכתוב כך הוא לא יקנה? וכי הקונה את השטר חוב צריך חתיכת נייר כדי לכסות את הצלוחית שלו? כלומר הרי סברא פשוטה היא שהוא התכוין לקנות את השעבוד שבשטר חוב, ולא את הקלף עצמו!

רב אשי סובר כרבי שהשטר נקנה במסירה בלבד.

אמר לי 'אין לצור ולצור': ואמר לי רב כהנא - אכן הוא קנה את הקלף בלבד בלא השעבוד חוב, כי הלכה כרבנן. (ואמנם יש כאן 'אונאה', כי הקונה שילם כסף רב על 'הקלף' הזה רק בגלל שהוא רצה לקנות את השעבוד חוב שבו. ולכן המקח מתבטל, והמוכר יחזיר את הכסף לקונה והקונה יחזיר את השטר למוכר).

אמר אמימר הלכתא אותיות נקנות במסירה כרבי.

אמר ליה רב אשי לאמימר גמרא או סברא? א"ל גמרא: שאל רב אשי את אמימר - האם אתה אומר זאת ממה שקבלת מרבותיך או מסברא? אמר לו - כך קיבלתי.

אמר רב אשי סברא נמי הוא, דאותיות מילי נינהו ומילי במילי לא מיקנין; גם מסברא יש לומר כן. משום שהמוכר שטר חוב (= אותיות) הוא בעצם מכר רק 'מילים' ולא 'ממון' ממש. ולכן המעשה בידיים של מסירת השטר הוא עיקר 'הקנין'

של השטר, אבל כתיבת שטר על השטר אינה מועילה, כי 'מילים' אינן יכולות לקנות 'מילים' אחרות!

קושיא: ולא? והאמר רבה בר יצחק אמר רב שני שטרות הם וכו': יש שני שטרות שדינם חלוק זה מזה.

א. הרוצה לתת שדה במתנה לחבירו ואומר לשניים 'תזכו בשדה הזו בשביל פלוני, וכתבו לו את השטר על השדה' ועשה איתם 'קנין סודר' על המתנה. הוא יכול לחזור בו רק מכתיבת השטר, כל עוד הם לא מסרו את השטר למקבל. אבל הוא כבר לא יכול לחזור בו ממתנת השדה, משום שהם כבר זכו אותה למקבל (על פי הדין שזוכין לאדם שלא בפניו).

ב. אבל האומר לשניים הללו 'תזכו בשדה על מנת שתכתבו לו את השטר', כל עוד לא נמסר השטר למקבל, הנותן יכול לחזור בו לא רק מהשטר אלא גם ממתנת השדה בעצמה. משום שכוונת הנותן היא שהמקבל לא יזכה במתנה עד שיגיע השטר לידי.

ורב חייא בר אבין אמר רב הונא - שלשה שטרות הן וכו': יש שלוש סוגים של שטר. השניים כנ"ל, והשלישי - אם קדם המוכר וכתב את שטר המכירה לפני שמכר את החפץ לקונה. כלומר המוכר מעוניין למכור קרקע לחבירו, והוא התכוון מראש וכבר כתב שטר מכירה חתום עוד קודם שבאמת מכר את החפץ לחבר. ומותר לעשות זאת כדלהלן.

כאותה ששנינו 'כותבין שטר למוכר אע"פ שאין לוקח עמו': למרות שזה נראה, כשקר, אין בזה בעיה. כי אין כאן חשש שמישהו יפסיד את כספו בגלל השטר הזה, מלבד הכותב בעצמו. דהיינו ישנו חשש שאם לבסוף הוא לא ימכור את הקרקע, והשטר יאבד לו, וה'קונה' הרשום בשטר ימצא את השטר הוא יגזול ממנו את הקרקע. אך זו בעיה של המוכר אם הוא לא חושש לכך.

כיון שהחזיק זה בקרקע נקנה שטר בכל מקום שהוא: ממשך רב חייא בר אבין ואומר - שטר כזה שנכתב מראש על הקרקע, כאשר לבסוף ימכור המוכר את הקרקע והקונה יחזיק בה, הוא יקנה גם את השטר. וזאת כדלהלן.

וזו היא ששנינו 'נכסים שאין להן אחריות נקנין עם נכסים שיש להן אחריות בכסף ושטר וחזקה': כלומר אם מכר 'מטלטלין' עם הקרקע (כגון חפץ או שטר), ברגע שהקונה קנה את הקרקע בכסף שטר או חזקה, נקנו המטלטלין עם הקרקע.

סיכום דבריו של רב חייא בר אבין: למרות שהמוכר כתב את השטר עוד קודם למכירה, כאשר הוא ימכור את הקרקע והקונה יחזיק בה, הוא יקנה גם את השטר.

סיכום הקושיא: אם הקונה יכול לקנות את השטר בלי שהוא יגיע לידי (על ידי קניית הקרקע), כל שכן שניתן לקנות אותו על ידי שטר אחר!

תירוץ: **אגב שאני! דהא מטבע דלא ניקני בחליפין ואגב ארעא ניקני**: 'קנין אגב' (שניתן לקנות מטלטלין אגב קניית הקרקע) הוא קנין מיוחד הנלמד מפסוק, ולכן אין כאן חיסרון שהשטר הוא 'מילים'.

וראייה לדבר ממטבעות. שאמנם לא ניתן לקנות אותם ב'קנין סודר' (= חליפין), ובכל אופן ניתן לקנות אותם אגב קרקע.

כי הא דרב פפא וכו': וכמו שרב פפא הלווה 12,000 זוז לאדם המתגורר ב'בי חזואי', והוא שלח את רב שמואל בר אבא שיגבה אותם. ורב פפא הקנה את הכסף לרב שמואל ב'קנין אגב' על ידי שהקנה לו את מפתן ביתו. (הסיבה שהוא היה צריך להקנות לו את הכסף, כי אחרת הלווים לא היו מוכנים להחזיר את הכסף לשליח. משום שהשליח לא קונה את הכסף, וממילא אם יקרה לו אונס בדרך וישדדו לו את הכסף, הם יתחייבו לשלם שוב).

כשחזר רב שמואל עם הכסף, יצא רב פפא לקבל את פניו עד מקום הנקרא 'תווך' מרוב שמחה.

*

למדנו במשנתנו - אבל לא מכר לא את העבדים ולא את המרצופין ולא את האנתיקי וכו':

מאי אנתיקי? אמר רב פפא עיסקא דבגווה: הסחורה שבתוך הספינה, והיא לא נמכרת בכלל הספינה.

משנה: קרון: עגלה. הפרדות: פרדות המושכות את העגלה. ומדובר שהפרדות לא קשורות בעגלה.

צמד: העול של הבקר. לא מכר את הבקר: כלומר את הבקר עצמו.

ר' יהודה אומר הדמים מודיעין: רבי יהודה לא בא לחלוק על עצם הדין ש'מכר את הצמד לא מכר את הבקר מכר את הבקר לא מכר את הצמד', אלא שלדעתו לפעמים מכר ולפעמים לא מכר, דהיינו שאם הקונה שילם למוכר הרבה כסף הדבר מוכיח שהתכוון לקנות את שניהם. ולדעת רבנן תמיד לא מכר כפי שיתבאר להלן.

כיצד וכו': כלומר כיצד 'הדמים מודיעים' למה הוא התכוון? תשובה: אם הקונה אמר למוכר 'מכור לי את הצמד שלך במאתיים זוז', בוודאי שהוא התכוון גם לצמד וגם לבקר, לפי שצמד לכד לא עולה סכום כ"כ גבוה של מאתיים זוז.

וחכמים אומרים אין הדמים ראייה: לפי שגם אם הקונה שילם הרבה כסף שמא הוא התכוון לתת למוכר מתנה, או שזה מקח טעות והמוכר יחזיר לו את הכסף והוא יחזיר למוכר את הצמד.

גמרא: תני רב תחליפא בר מערבא קמיה דרבי אבהו: רב תחליפא שנה ברייתא לפני רבי אבהו - 'מכר את הקרון מכר את הפרדות'.

הקשה לו רבי אבהו: והא אנו לא מכר תנו: והרי שנינו במשנתנו 'מכר את הקרון לא מכר את הפרדות'!

אמר ליה איסמיה: אמר לו רב תחליפא - האם אמחוק את הברייתא מפני המשנה?

אמר ליה, לא! תיתרגם מתניתין באדוקין בו: אל תמחוק את הברייתא, אלא תעמיד את הברייתא במקרה שהפרדות קשורות בקרון ולכן הן כלולות במכירת הקרון, ואילו המשנה דיברה במקרה שהן לא קשורות בקרון ולכן הן לא כלולות במכירת הקרון.

*

למדנו במשנתנו - מכר את הצמד לא מכר את הבקר וכו':

היכי דמי: באיזה אופן נחלקו רבי יהודה וחכמים.

אילימא: אם מדובר שבאותה העיר (שבה הוא מכר את הצמד) קוראים רק לעול 'צמד' ולא קוראים כך לשוורים, ולשוורים קוראים 'בקר' ולא 'צמד', הרי הדבר פשוט שאם מכר לו את הצמד לא מכר את הבקר, שהרי הוא מכר לו 'צמד' ולא בקר, ומדוע אמר רבי יהודה שהדמים מודיעים?

ואלא: ואם מדובר שגם לבקר קוראים 'צמד', א"כ הוא מכר לו את שניהם! ומדוע אמרו חכמים שאין הדמים ראייה? והרי כיון שכולם קוראים לבקר 'צמד' וגם הדמים מודיעים שהוא קנה את שניהם, נמצא שבאמת הוא קנה אותם גם לדעת חכמים.

לא צריכא: אלא מדובר כאן במקום שקוראים לעול 'צמד' ולשוורים 'בקר', ויש גם כאלה שקוראים לבקר 'צמד', וכעת אנו מסופקים האם אדם זה קורא לבקר 'צמד' או לא, שרבי יהודה סובר שהדמים מודיעים, ואם הוא שילם הרבה כסף הדבר מוכיח שהוא מאותם שקוראים לבקר 'צמד', והמוכר מכר לו את הבקר עם הצמד. וחכמים סוברים שאין הדמים ראייה, שכיון שיש שקוראים רק לעול 'צמד' ולשוורים 'בקר' ולא 'צמד', יתכן שהוא מאותם האנשים והוא לא מכר לו את הבקר, והכלל הוא ש'המוציא מחבירו עליו הראיה' וא"כ על הקונה להביא ראייה שהוא מהאנשים הקוראים לבקר 'צמד'.